

ויש אומרים שהוא מיכאל – שבעת צרה כזו שאפשר ח"ו לבא לידי יאוש ולסבור שהחטא גרם ח"ו עונש, כמו שאמר קטנתי וגו', לכן בא לחזקו להראות לו שהוא חזק עוד ממנו כשבא לעשות לו רע. וזה ידוע שצרת אוהב גרוע משונא. ורמז לו שיהיה לו צרות גדולות עוד יותר מעצם מה שאנו בגלות ויש לנו רדיפות וצרות מעכו"ם – דגם מאוהבינו ובנינו ואחינו יהיו לנו צרות גדולות עוד יותר ויותר, וגם שעם השונא יש אפשרות עכ"פ ללחום בגבורה בחרב ובחנית כמו שגם יעקב הכין את עצמו לזה, אבל עם אויבי איש אנשי ביתו אי אפשר להלחם, כי עדיין הוא אוהבו בלב ונפש.

ומכל מקום יצילנו השי"ת גם מצרה גדולה זו, לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי – כנבואת זכריה (ו.ו). ואם כן אין לך לירא מפני עשו, שבודאי תינצל ממנו. אך נגע בכף ירכו – לרמז, שלא יבטחו על זה וישובו בתשובה, שצריך שמירה גדולה מהתאוות ורדיפה אחרי המזונות וכל הבליות העולם, ונסיונות גדולים מאד מהלעג וקלס, שכל אלו יש לכנות בשם ריצת רגלים, כמובן לשון 'לרדוף'.

ולכן רמז לו שזהו עיקר הסיבה של רשעי ישראל שאינם רשעים בעצם אלא מפני רדיפת חיי ההבל ונסיונות הגדולים, וכדאיתא (בסנהדרין סג:) שלא עבדו ישראל עבודה זרה אלא להתיר להם עריות, וכידוע. ולכן כשיהיה הסתר פנים ונסיונות גדולים אזי יש לחוש שהרבה יסורו מדרך התורה מחמת זה. וצריך מאד להשמר מזה.

וכן כל אדם צריך מאד להשגיח על כח הרדיפה שלו, שלא יסור מחמת זה במזיד או בשוגג ואונס לחטוא בהרבה או במקצת. זהו מה שרמז לו מיכאל בנגיעת כף הירך, שצלע מחמת זה ולא יכול לילך בטוב, להראות שזה צריך שמירה מעולה. וזהו לכבוד שמים, וגם היא סנגוריא גדולה על ישראל, ולכן אמר לו הקב"ה שבשביל זה תהיה ממונה עליו ועל זרעו עד סוף כל הדורות. זהו באור למ"ד מיכאל היה.

ולכן אסור לנו מחמת זה לאכול גיד הנשה – דכל ההיתר של אכילת בשר הוא מחמת שהאדם הוא תכלית הבריאה, בזה שיש לו נשמה ושכל להכיר בוראו וליילך בדרך התורה... ואם כן כל המעלה הוא רק בשכלנו ומדותינו, אבל הרדיפה שלנו לכל הבליות העולם ונסיונותיהם, אין לנו מעלה בזה מהבעלי חיים, ולכן אסור לנו לאכול גיד הנשה, שאם הוא מונח במקומו – הולך בטוב, ואם לאו – הוא צולע, והוא סיבת ההליכה בטוב, שזהו כינוי לכל רדיפות הבליות העולם, מאחר שבזה לא עדיפי מהבעלי חיים...'

ע"ע באריכות בעניני מצוה זו, ובענין נגיעה בכף ירך יעקב: קומץ המנחה (לר"צ הכהן) – עט. וע"ע: ישראל קדושים זו; קדושת השבת ד; מהרש"א צא. ד"ה דבר שלה; ספר החיים לאחי המהר"ל – 'חיים טובים' פ"א; בני יששכר – ניסן מאמר ד דרוש יב ובכסלו מאמר ד, לז בהגהה. וע"ע במובא בדף פט: מספר החינוך ועוד.

דף קד

'הנודד מן הבשר – מותר בבשר דגים וחגבים... הא עוף אסור...' – בבאור שיטת הרמב"ם בענין הנודד מן הבשר, ע' במובא בנדרים נה (גליון נח).

'הא עוף אסור מדאורייתא' – הראשונים פרשו הדיוק, מכך שהמשנה כוללת כל הבשר כאחד, משמע שדין אחד לכולם, שאסור לבשלם מן התורה. (וע"ע תוס').

עוד אפשר לפרש, שהדיוק הוא מכך שהמשנה אוסרת לבשל עוף בחלב, ואילו איסור אכילת עוף בחלב יסודו מדרבנן, לא היה איסור בבישול עוף בחלב, כפי שמבואר מדברי הרמב"ם לפי האמת, שמותר לבשל עוף בחלב, כיון שעוף בחלב אינו מדאורייתא. (עפ"י הגרעק"א).

וכן פרש המגיד משנה (מאכ"א ט, ד) בדעת הרמב"ם, כפשטות דבריו בחיבורו הגדול ובפירושו המשנה. וכן פסק השו"ע (פז, ג).

אבל הב"ח (יו"ד פז) פרש שגם להרמב"ם אסור לבשל עוף בחלב מדרבנן. וע"ע בית הלוי ח"ב י, ו-ח; מרחשת ח"א ל. ולרב אשי שפרש משנתנו כר' עקיבא, שבשר עוף בחלב דרבנן – כתבו המפרשים שהמשנה תתפרש לדעת הרמב"ם כלפי איסור אכילה, אבל בבישול מותר, אלא שנקט התנא לשון 'בישול' כלשון הכתוב).

(ע"ב) 'סוף סוף כלי שני הוא וכלי שני אינו מבשל' – מפשטות הדברים משמע שבכלי שני אין 'בישול' כלל, אפילו הוא רותח מאד והיד נכוית בו. וכפשטות הסוגיא בשבת (מ). דלא כשיטת

הירושלמי. (עפ"י חזון איש – מעשרות ד, יח. עע"ש).

יש שכתבו להוכיח מכאן שאפילו דבר גוש כשהועבר לכלי שני – אינו מבשל מדאורייתא. (ומה שכתב המהרש"ל שדבר גוש בכלי שני מבשל כמו בכלי ראשון – מדרבנן הוא), שהרי משמע כאן שבכלי שני אין לחוש בשום אופן לבישול. ויש שכתבו לדחות, שהרי איסור בישול בשר בחלב לא שייך אלא אם יש שם רוטב, ובאופן כזה, הבשר הגוש מתקרב מהרוטב שמסביבו, ואין הוכחה מכאן לדבר יבש, שאפשר שאין בו חילוק אם הוא מונח בכלי ראשון או בשני. (עפ"י יד אברהם – יו"ד צד, ז. ואולם הגר"א (קה סק"ז) הביא מכאן להוכיח כשיטת החולקים על המהרש"ל. וכנראה אינו סובר חילוק זה, בין דבר גוש יבש או רוטב).

'גזירה שמא יעלה באילפס ראשון' – ויבוא חבירו ויטבול שם את שלו, ונמצא מבשל. (ריטב"א.

ומבואר כאן שיש בישול בכלי ראשון אעפ"י שאינו מונח על האש. וכסוגית שבת מב ובראשונים שם. ודלא כפשטות שיטת הירושלמי בשבת. וע"ע בענין זה: בהגר"א יו"ד קה סק"ג; צפנת פענח – מאכ"א ט, א; שו"ת הלוי ח"א פח.

וכן עירוי מכלי ראשון – ככלי ראשון. ע' תשב"ץ ח"ג רצה).

– מכאן יש להוכיח שאיסור בשר-בחלב חל גם אם כבר נתבשל הבשר בפני עצמו (ואין אומרים לענין זה 'אין בישול אחר בישול'), שהרי החשש הוא שמא יעלה בשר שכבר נתבשל, ואין מקום לגזור שמא יעלה בשר חי על שלחנו.

ואין לדחות ולומר שמפני החלב שאינו מבושל גזרו – שהרי כבר כתב הרמב"ם (בפירוש המשנה – כריתות ג) שאם הבשר לא נאסר, גם החלב אינו נאסר. ואם כן מוכח שגם הבשר נאסר משום בישול עם חלב, ואעפ"י שנתבשל כבר לבדו. (עפ"י פלתי – פז סק"ג; שבות יעקב ח"א לח. וע"ש בדרכי תשובה; קובץ ענינים.

וע"ע: פרי מגדים – במ"ו קה סק"ב ובשפ"ד פז סק"ב וסק"ח; רעק"א פו, א. ובשו"ת חתם סופר (יו"ד פב) מחלק, שאם נתבשלו הבשר והחלב ביחד, שוב אין אחר בישול זה בישול נוסף, אבל כשנתבשלו כל אחד לבדו, יש חיוב בישול כאשר מבשל שניהם יחדיו. וע"ע הר צבי יו"ד עט).

'כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, שנאמר ותאמר למלך בשם מרדכי' – מרדכי בגימטריא: מביא גאולה לעולם. (גליונות קהלות יעקב)

‘תאני אגרא חמוה דרבי אבא: עוף וגבינה נאכלין באפיקורן... בלא נטילת ידים ובלא קינוח הפה’ – יש מן הראשונים שמפרשים שאגרא סובר עוף בחלב – מדרבנן, ולכן לא הצריכו בו הרחקה כבבשר בהמה. ולפי זה הוא הדין לחיה. (ע’ רמב”ן ורשב”א ועוד). ויש סוברים שבשר חיה, לפי שדומה לבשר בהמה, הצריכו בו הרחקה כמו לבהמה. (רמב”ם, רז”ה).

ויש מפרשים טעמו של אגרא, לפי שעוף אינו נדבק בידים, בשנים ובחניכים. (רבנו תם. ולפי”ז אין צריך לומר שסובר אגרא עוף בחלב מדרבנן).

שיטת הרמב”ם (מאכ”א ט, כח), שאגרא דיבר רק בשאוכל גבינה ואחר כך עוף, אבל עוף ואחר כך גבינה – צריך הרחקה כבשר. ואולם הרמב”ן התוס’ ושאר ראשונים חולקים, כי אין במשמע כן מסתימת הדברים. אלא שכתבו התוס’ שכבר נהגו העם להרחיק אחר אכילת עוף כמו אחר בשר. (והתוס’ נימקו זאת שמה להלכה אנו נוקטים שעוף בחלב – דאורייתא. ואולם רוב הראשונים פסקו שעוף בחלב – דרבנן. וכן פסק בשו”ע ובש”ך, ודלא כב”ח ומהרש”ל שכתבו להחמיר לחוש לשיטות שעוף בחלב דאורייתא).

דף קה

‘אמר מר עוקבא: אנא להא מלתא חלא בר חמרא לגבי אבא, דאילו אבא כי הוה אכיל בשרא האידינא לא הוה אכל גבינה עד למחר עד השתא, ואילו אנא בהא סעודתא הוא דלא אכילנא’ – ומדוע אכן לא הלך בדרכי אביו במנהג חסידותו? –

לפי שמנהגי החסידות ודקדוקי הנהירות והפרישות שהן מעבר להלכה ולדין השווה לכל, צריכים המה לנבוע מעומק ההכרה הפנימית, ואם אין האדם במדרגה הראויה להם כפי השגתו הפנימית, אל לו לעשותם. (בשם הבעש”ט).

וכענין הזה ע’ ערבי נחל – עקב; ‘לקט שיחות מוסר’ (לגרי”א שר) ח”ב עמ’ תצט; ‘עיונים’ לגר”י סרנא על מסילת ישרים, פרק יד).

‘אמר שמואל: אנא להא מלתא חלא בר חמרא לגבי אבא, דאילו אבא הוה סייר נכסיה תרי זמני ביומא ואנא לא סיירנא אלא חדא זימנא’ – יש לשאול, התינה באותם מילי דחסידותא שאמר הבן שלא זכה להתעלות למדרגת אביו, אבל סיור נכסיו אינו דבר של חסידות, ואם טוב וראוי הוא להרבות בשמירת נכסיו, מדוע אכן לא נהג שמואל כמו אביו?

אלא פשר הענין הוא, ששמואל אמר על אביו שהיה במדרגה גבוהה, אשר בכל דבר שהוא פועל ועושה, הוא מכיר ויודע שלא הוא הפועל והמצליח, כי אין תועלת בפעולה הטבעית כשלעצמה אלא הכל מיד ה’ הוא. וכיון שהוא עומד בנסיון שלא לטעות בהכרתו זו, גם מתוך חריצות מצויינת – הרי זה מביא לו ברכה והצלחה במעשה ידיו.

אדם כזה ראוי לו להרבות במעשים, כי בכל מעשה שהוא עושה, הריהו מוסיף והולך בבהירות הכרתו שה’ הוא המברכו והמצליח את מעשה ידיו. נמצא שכל ריבוי מעשיו הם עניני חסידות, שעל ידיהם הוא הולך ומתעלה מעלה מעלה.

ואולם מי שאינו במדרגה זו, יש לו לחשוש כי מעשיו לא יוסיפו לו בבהירות הכרתו, אדרבה, הוא עלול אט אט לחשוב שיש ממש בטבע – הלא לאדם כזה ריבוי המעשים הטבעיים סכנה הם עבורו. ולכן חשב